

(20. Circa Compensationem, quam solent facere famuli, et famulae surripiendo occulte de bonis dominorum, ex quo iudicent mercedem, seu salarium eorum non correspondere suo famulatu, et esse minus justo, absolute tenendum est, esse omnino illicitam, si famuli, vel famulae absque certa et evidenti cognitione simile iudicium ferunt ex fundamento, sive apparenter, sive vere probabili tantum; hoc habetur clare et expresse ex contraria doctrina damnata ab Innocentio XI sub die 2. Martii 1679. in sequenti propositione ordine 37. ex ibi damnatis: « Famuli, et famulae domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem iudicant salario, quod recipiunt. » (21. Et ratio est, quia ex dictis sub num. 3. prima conditio requisita ad licitam occultam Compensationem est, ut debitum sit certum; ergo non sufficit debitum solum probabile. In dubio enim, vel pari causa melior est conditio possidentis; Regula 65. Juris in 6. Unde cum Dominus sit in possessione suorum honorum, iis a famulo, seu famula ob probabilem solum rationem privari nequit, quia possessio legitima tribuit Jus certum retinendi, quo spoliari ob rationes solummodo probabiles nemo potest; arg. cap. Dilecto 23. §. fin. de V. S. l. Peregre 44. ff. de acquirend. posses. (22. In damnatione supradictæ propositionis includuntur non solum famuli, et famulae, sed etiam omnes illi, qui pro mercede, et salario operas, et servitium præstant, ut sunt opifices, seu artifices, Administratores, Consilarii, Judices, Ministri, Secretarii, Belli duces, et hujusmodi; his enim omnibus est etiam illicita occulta Compensatio, nisi adsint omnes conditiones requisitæ ad justam et licitam Compensationem, et adductæ supra a n. 3. usque ad 12. Ita Cardenas in propositiones damnatas dissert. 23. cap. 1. artic. 3. ubi dicit, quod cum eadem sit ratio de istis ac de illis, consequenter idem debet esse iudicium, et eadem juris dispositio; arg. l. Illud, ff. Ad leg. Aquil. (23. Si vero non solum probabiliter, sed certo et evidenter constet, mercedem, seu stipendium famulis, vel aliis stipendio conductis, ac servantibus personis ex justitia debitum esse minus justo, tunc licitum est famulis, aliisque stipendio conductis uti occulta Compensatione, quia in simili casu famuli, alique stipendio conducti accipiunt solum, quod suum est, vel saltem, quod eis certo debetur, nec alia via eis suppetit ad suum repe-

accipere licere. « Ratio est, quia fieret contra fidei litatem, et obligationem depositi, vel commodati, quod maximam fidem postulat, et contra conventionem saltem tacitam restituendi rem domino; » ut animadvertit Antoine in Tractat. de justitia, et jure Cap. 5. quæst. 9. num. 5. qui conditionibus cæteris, quas ad occultam Compensationem, ut licita sit, Theologi requirunt, enumeratis, subdit: « Cum... rarissime omnes istæ conditiones concurrant, rarissime licita esse potest Compensatio occulta. » (Nota Romani Theologi.)

Nota Casinensis.

Veluti probabiliorum, communiorum et multo ve-

tendum, nisi cum maximis incommodis, et periculis; ut videtur ordinarie evenire, quando famuli pro sua justa mercede obtinenda cum Dominis in iudicio contendunt. Sic tenet Cardenas in propositiones damnatas dissert. 23 c. 1. art. 1. num. 38. Navarrus Manual. cap. 17. num. 172. Molina disp. 506. num. 5. Lacroix loc. cit. n. 971. et communis aliorum; arg. l. 6. ff. de Compensationibus.

(24. Sic etiam quando certum est, quod famulus invitus occupatur in aliis, ad quæ non est conductus, nec datur ei stipendium, quod juxta servitii proportionem ab aliis communiter dari solet, tunc licita est occulta Compensatio. (1). (25. Item licita est occulta Compensatio, quando herus vel stipendium promissum integre non solvit, vel si solvit, solvit in materia inferiori, et qua famulus non indiget, et cogitur eam vendere minori pretio, quam sit stipendium conventum. (26. Item licita est occulta Compensatio, si famulus fuerit invitus a Domino coactus, dolo, minis, etc. ad serviendum minori pretio infimo justo, vel minori pretio eo, quod communi dari solet aliis talia servitia præstantibus: in his igitur solum casibus, et totaliter consimilibus licita est occulta Compensatio. Cardenas l. c. Lessius lib. 2. cap. 12. num. 83. Molina disp. 506. Navarr. in Manual. d. cap. 17. et communis aliorum. (27. Unde Confessarius satis caute procedere debet cum se occulte compensantibus, et firmiter in praxi tenere, quod nisi evidenter, certo et indubitanter constet stipendium, seu salarium esse injustum, numquam liceat famulis, aliisque mercede conductis, occulta Compensatio. (28. Nec in iudicando, an stipendium, seu salarium sit evidenter, certo, et indubitanter injustum, standum est iudicio ipsorum famulorum, cum isti in causa propria facile decipiantur; amor enim proprius facit sæpe credi evidens, quod dubium, aut vix probabile est. (29. Immo nec quantum ad hoc standum est iudicio cujusvis obvii mediocriter docti Confessarii, sed debet inquiri vir valde doctus, multumque prudens ac peritus in rebus similibus, ut omnibus pensatis iudicet, an certum, et evidens sit, quod tale stipendium sit injustum, et sic licita sit occulta Compensatio. Difficillimum enim est iudicare, quodnam sit stipendium, seu salarium certo, et evidenter injustum, ob varias circumstantias temporum et personarum, et consuetudines locorum, quæ possunt Compensationem illam occultam reddere illicitam. (30. Advertendum enim est, an adsint

riorem sententiam amplectimur illam, quæ habet, in deposito compensationi, in conscientie foro, dari locum. Primo quia frangenti fidem, uti fert effectum, non est servanda fides. Secundo quia nulla lege id est vetitum. Sed qui plura hac de re videre cupit, adeat Lugo. disp. 16. Less. Salmat. Tr. XIII. de Rest. n. 505.

(1) Nisi pactum intercesserit de minori mercede; nam posito hoc pacto, majus stipendium non debetur ut num. 35. exprimitur. Confer Antoine loc. cit. resp. 1. (Nota Rom. Theologi.)

alii, qui pro tali vili pretio, seu stipendio parati sint tale servitium præstare? (31. Item advertendum est, an tale servitium sit aliunde compensatum v. gr. per favores, per protectionem, per spem promotionis, et hujusmodi. (32. Item advertendum est, an famulus se potius ad inserviendum obtulerit, et Dominus suo servitio parum, aut nihil indiguerit, et potius in gratiam ejusdem ad servitium receperit. (33. Item advertendum est, an famulus conductus ab initio contractus cesserit Juri suo ad majus stipendium, et se contentum declaraverit stipendio convento; quia in his omnibus, et consimilibus casibus stipendium adhuc esset justum, quamvis solito minus, ut communiter fatentur Doctores.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

De Compensatione occulta, de qua hic potissimum agit Auctor, meum non est disserere. Consule tamen pro re nata Zamoran. de Compensat. ad utrumq. for. pertinent.

(33. Compensatio profluxit ex naturali æquitate primum; deinde et civili ratione. In hoc naturalis æquitas consistit, quod nostra interest potius non solvere, quam solum repetere, et dolo agit, qui quod est restitutus petit. Civilis ratio in eo versatur, quod lites imminui Reipublicæ interest. Maestert. De Compens. quæst. 1. n. 1 et 2.

(36. Effectum Compensatio habet solutionis. (37. L. 4. C. de Compensat. Quocirca non tantum prior obligatio, sed et omnia ejus accessoria censetur sublata. Stryck. in usu modern. Pandect. lib. 16. tit. 2. §. 2. (38. Locumque ex hac ipsa ratione sibi vindicat Compensatio in processu executivo, tum etiam post rem judicatam in termino executionis. Stryck. in usu modern. Pandect. lib. 16. tit. 2. §. 11. (39. Quinimmo pinguior Compensatio in eo est solutione, quod pupillo solvi nequit sine decreto magistratus; §. ultim. institut. quib. alien. licet, vel non licet;

COMPETENTIA PASTORALIS

ARTICULUS NOVISSIMUS.

SUMMARIUM.

1. 2. Competentia Pastoralis quid sit, et unde originem habeat. — 3. Qualis esse debeat. — 4. Determinatio hujus Competentiæ ut arbitrio iudicis fiat, necesse est. — 5. Quanam iudex in hac determinatione attendere debeat. — 6. Hujusmodi assignatio de jure favorabilis dicenda est. — 7. Unde iudex debet potius inclinare ad Partem Congruam Vicariorum. — 8. Hæc assignatio est causa alimentorum. — 9. Quinam modus procedendi in hac causa servandus sit. — 10. Quomodo adjudicetur Competentia Pastoralis, si contingat in ejus assignatione oriri aliquam difficultatem. — 11. Competentia Pastoralis an tolli possit transactione vel conventione. — 12. 13. An talis conventio sive transactio successoribus præjudicare possit. — 14. Competentia Pastoralis nec compensatione elidi potest. — 15. Onus assignandi Competentiam decimis inhæret et reale est. — 16. Clausula in unionibus Ecclesiarum Parochialium cum decimis adjecta. — 17. Competentia

(1. Cum circa sæculum X contigerit, ut quibusdam in locis Ecclesiæ Parochiales

(40. potest tamen opponi Compensatio. L. 1. §. 4. ff. De Compensat. L. 3. C. eod. L. 23. C. de contr. tutel. action.

(41. In primis autem, et ante omnia præsupponitur debitum utrinque liquidum. (42. Nota vero, quod ad sistendum cursum usurarum datur etiam Compensatio cum credito certo, sed non liquidato in principio, sed ex intervallo. Rota in Romana Cambii 1. Martii 1728. cor. clar. mem. Calcagnin.

(43. Alius pro alio non recte compensat. L. 18. §. 1. ff. de Compensat. (44. Limita tamen, si Tertii intersit Compensationem talem ex debito ejus fieri. (45. Quo fit, ut fidejussor opponere valeat Compensationem ejus, quod debitori debet creditor, etiamsi vel maxime debitor non amplius solvendo sit, et concursus jam excitatus fuerit. Vide et alia exempla apud Stryck. in usu modern. Pandect. l. 16. tit. 2. n. 5.

(46. An cessionario obstat Compensatio, quæ obstat cedenti, non est una omnium sententia. Distinguitur communiter, utrum cessio facta sit ex causa onerosa, an ex causa lucrativa; et an cessionarius agat tamquam Procurator in rem suam ex jure cedentis, an vero jure proprio, ita ut cessionario, qui ex causa onerosa Jus creditoris sibi acquisivit, et actione utili agit, Compensatio objici non possit. (47. At Compensationem indistincte objici cessionario posse, tenent Franzk. lib. 1. resolut. 13. ser. per tot. Guid. Pap. decis. 567. Thesaur. decis. 221. Afflict. decis. 84. num. 4. et sequent. (48. Hoc vero certum, si post factam cessionem cedens debere incipiat debitori cesso, Compensationi locum non esse, modo debitori cesso facta fuerit cessionis notificatio. Franzk. l. 1. dict. resolut. 13. n. 41. et seq.

(49. De Compensatione vide qui breviter, sed dilucide de ea agit, Maestert. de compensat.

debet esse sufficiens pro tot Presbyteris, quot ad curam animarum requiruntur. — 18. Quando Competentia æstimanda sit sufficiens ex mente Synodi Tridentinæ. — 19. Hinc Parochus petere potest augmentum, si Competentia sufficiens non sit Presbyteris, quos sibi in administrandis Sacramentis adjungere debet. — 20. Ad quid teneatur Parochus postulans Competentiæ augmentum. — 21-28. Quomodo providendum sit Ecclesiis Parochialibus, si nequeat sufficienter provideri per Beneficiorum simplicium unionem. — 29. Diocesanis districte inhibetur, ne presentatum aliquem ad Ecclesiam aliquam admittant, nisi intra certum terminum ipsi presentato fuerit coram eis Congrua de proventibus Ecclesiæ Portio assignata. — 30. Episcopi est, omni modo allaborare, ut Competentia assignetur, non tantum ipso Parocho, sed etiam tot Presbyteris, quot necessarii sunt, ut Parochia necessitati decenter satisfiat. — 31. Immo ad Competentiam agere possunt et ipsi Parochiani.

Canonicorum et Monachorum Collegiis incorporarentur, et Canonici ipsi ac Monachi

plerique abdicata a se cura illarum Parochialium Ecclesiarum, eam in Presbyteros, quos Vicarios dixere, transtulerint; ordinatum fuit, ne defectu sustentationis, Ministri hujusmodi curam negligenter, ut ex Decimis, aliisque proventibus per tales incorporationes ad Monasteria, vel similia Corpora devolutis, tantum ut minus detraheretur, et eorum possessores dare cogentur, quantum curæ animarum debite exercendæ requiretur.

(2. Hæc Portio ex Decimis, aut aliis proventibus Ecclesiasticis Ministris Ecclesiarum Parochialium curam sustententibus subministranda, vocatur communiter *Portio congrua*, quasi, scilicet congruens illi cui assignatur, idest proportionata illius necessitatibus; et venire nomine *Competentia Pastoralis*, apud omnes compertum est.

(3. Portionem Congruam sive Competentiam Pastoralem debere esse talem, quæ Presbyterorum Parochialium Ecclesiarum curam gerentium, ipsiusque Parochiæ necessitati decenter sufficiat, evincunt universa Ecclesiæ Decreta.

(4. Porro cum hæc sufficientia a temporum, personarum et locorum diversitate plurimum dependeat, neque generaliter, quid sufficiat, decerni queat, sed ex pluribus factis frequenti mutationi obnoxiiis iudicandum sit; necesse est, ut determinatio Portionis Congruæ sive Competentiæ Pastoralis arbitrio iudicis fiat, qui omnibus rite expensis statuatur, quid hic et nunc sustentationi Presbyterorum et Parochiæ necessitati succurrendæ decenter sufficiat.

(5. In determinatione hujus Competentiæ, observat post Canonistas Johannes Tournet, quod iudex attendere debeat qualitatem partium, situm locorum, quantitatem proventuum, amplitudinem Parochiæ, numerum Parochianorum, onera ordinaria et extraordinaria aliasque similes circumstantias; quæ omnia variis Iudicum sententiis confirmata videntur.

(6. In quantum Portio Congrua sive Competentia Pastoralis desumitur ex Decimis intra limites Parochiæ crescentibus, negari nequit, quin de jure favorabilis dicenda sit hujusmodi assignatio. Ita Wamesius *Cons. 432. num. 9.* cui unanimiter consentiunt Canonistæ.

(7. Itaque notat Rebuffus *Tractatu de congrua Portione n. 82.* quod iudex debeat potius inclinare ad Partem Congruam Vicariorum quam ad possessorum Decimarum.

(8. Assignationem Portionis Congruæ sive Competentiæ Pastoralis esse causam alimentorum, extra dubium est.

(9. Porro si in causa alimentationis ex notorio jure et praxi summarie et per provisionem sit procedendum, vel magis in hac causa hic procedendi modus servandus erit. Ita Rebuffus *eodem Tractatu n. 54. et Tractatu de sententia provisionali in Præfatione n. 30.*

(10. Competentia Pastoralis adjudicatur per modum provisionis, si contingat in

ejus assignatione oriri aliquam difficultatem.

(11. Competentia Pastoralis transactione vel conventionione tolli minime potest, nullo quippe facto effici potest, ut non dentur necessaria alimenta Parocho, aliisque in vinea Domini laborantibus.

(12. Conventio sive transactio super Competentia, si fiat quandoque Decimatores inter et Vicarios privata auctoritate, successoribus præjudicare nequit, quin ea non obstante majorem Competentiam petere queant.

(13. Si vero transactio auctoritate Superiorum interveniente legitime inita et firmata fuerit, ea quidem ad successores transibit; sed nequaquam ita ipsos ligabit, quin circumstantiis probabiliter mutatis Portionis Congruæ, augmentum petere queant. Ita Rebuffus, qui ulterius monet, quod ille idem Vicarius, qui super Portione Congrua convenit, possit augmentum ejusdem petere, si notorie appareat illum Vicarium nunc ex illis vivere non posse.

(14. Sicut per transactionem, sive quamcumque conventionem tolli nequit Competentia, eo quod necessaria alimentacionis loco sit; ita eandem ob causam nec compensatione elidi potest.

(15. Onus assignandi Portionem Congruam sive Competentiam Decimis inhæret, et reale est.

(16. Proinde in unionibus seu incorporationibus Ecclesiarum Parochialium cum Decimis ac proventibus ad eas spectantibus solet adjici hæc similisque clausula: « Reservata tamen de fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus pro Vicario perpetuo in eis instituendo Congrua Portione, ex qua idem Vicarius commode sustentari valeat, jura Episcopalia solvere, et alia sibi incumbentia onera supportare. » Rebuffus *ad Reg. Cancell. De Unionibus gloss. 11. n. 16.*

(17. Portio Congrua sive Competentia debet esse sufficiens pro tot Presbyteris, quot ad curam animarum Parochiæ requiruntur.

(18. Proinde ex mente Synodi Tridentinæ nequaquam Competentia sufficiens erit, si non sufficiat tot intertinentis Sacerdotibus, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum.

(19. Hinc patet, Parochum sive Vicarium perpetuum petere posse augmentum Portionis Congruæ, tametsi hæc quam habet, sibi quidem sufficiat, sed nequaquam sufficiens sit Presbyteris, quos sibi in administrandis Sacramentis, et cultu divino celebrando pro multitidine Parochianorum, aut latitudine Parochiæ adjungere debet.

(20. Parochus postulans Competentiæ augmentum, ut plures sibi Presbyteros adungere queat, hoc unum ostendere debet, quod in Ecclesia sibi concredita populus ita numerosus sit, ut nec ipse, nec hi, qui modo adjuncti sunt, sufficere possint Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, et cultui divino peragendo; tametsi forsitan ejus Prædecessores vel soli, vel cum uno alterove adjuncto Presbytero, curam animarum sustinuerint.

(21. Si per Beneficiorum simplicium unionem Ecclesiis Parochialibus sufficienter provideri nequeat, vult Synodus Tridentina, *Sess. 24. c. 13. de Reformatione*: « Ut Primitiarum aut Decimarum assignatione, aut per Parochianorum symbola ac collectas, aut qua commodiori Episcopo videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris, ac Parochiæ necessitate decenter sufficiat. »

(22. Et quidem quod ad Primitias attinet, cum hodie non alia quam voluntariarum oblationum loco habeantur, atque inter voluntaria oblationes recenseantur, merito in assignanda Competentia Pastoralis, earum ante Decimas ratio habetur. Neque enim dubium quin oblationes, et quæ oblationum nomine veniunt, magis proprie ad Parochum, quam Decimæ pertineant; uti monet Zypæus *l. 3. De Consult. Can. Consult. 3. De Parochiis n. 14.*

(23. Ac propterea si oblationes alteri quam Parocho competant, prius ratione harum oblationum ad Congruam Portionem sive Competentiam is tenetur quam Decimarum possessor, ac prius oblationes Parocho vindicandæ: quæ si non sufficiant, tum demum ad Decimas recurrendum.

(24. Hoc vero intelligendum est de oblationibus, quæ ex solo privilegio, aut præscriptione ad Pastores, ver. gr. primitivos transierunt, et quæ secluso privilegio aut præscriptione et voluntate offerentium et Jure communi ad Parochum spectarent; qualia esse solent ea, quæ in Defunctorum inhumationibus offerri sive donari solent; secus vero de oblationibus, quæ ex voluntate offerentium in alium pium usum offeruntur. Hæc enim nullatenus in Parochorum Competentiam convertendæ videntur.

(25. Licet omnibus Decimis indifferenter onus Competentiæ Pastoralis videatur inhære, atque cum hoc onere ad suos transiisse possessores; tamen indubitatum est, quod et inter Decimas nonnulla sint, quæ specialiori titulo præ reliquis huic oneri sunt subjectæ, eo quod proprius et specialius ad Parochos pertineant.

(26. Hac ratione Decimæ novales, cæteris paribus, prius Parocho addicendæ sunt, et ad Competentiam possessoribus excutiendæ, quia proprie Parochorum sunt, ac difficilius quam veteres Decimæ a Parocho ad alios

COMPLEX PECCATI.

SUMMARIUM.

1. Confessarii, ac Sacerdotes quicumque, sive Sæculares, sive Regulares, nequeunt absolvere suos Complices in peccato contra sextum Decalogi præceptum, nisi in articulo mortis, et tunc solum in defectu alterius Confessarii. — 2. Confessarii extra dictum mortis articulum illos absolventes incurrunt Excommunicationem Papæ reservatam. — 3. Et tales Confessiones sunt invalidæ, irritæ ac nullius valoris. — 4. An Confessarii nequeant etiam absolvere suos Complices in quocumque alio peccato mortali, non carnali. — 5. Complex ordinarie Confessario manifestari non potest; potest tamen Confessarius interrogare necessaria ad Confessionem,

transferuntur. Ita Zypæus *loc. cit. Consult. 3. de Parochiis n. 5.*

(27. Quoad Decimas non novales seu veteres, ante alias Competentiæ, seu Congruæ Portioni obnoxiiæ sunt, quæ ultimo loco ab Ecclesia Parochiali decidæ.

(28. Hinc inter decimarum possessores ante reliquos ad Competentiam ordinarie tenentur hi qui dicuntur primitivi Pastores, qui solent possidere ipsas Ecclesias Parochiales incorporatas cum Decimis et proventibus sub expressa conditione assignandi Vicario Congruam Portionem, si ipsi per se curam earum Ecclesiarum non habeant.

(29. Præterea de Jure communi in *Clem. 1. de Jure Patronatus*, Diœcesanis sub obstatione Divini iudicii districte inhibetur, « ne præsentatum aliquem per quemcumque personam Ecclesiasticam jus præsentandi ad Ecclesiam aliquam habentem admittant; nisi intra certum terminum competentem per Diœcesanos ipsos præsentantibus præficiendum, ipsi præsentato fuerit coram eis Congrua de proventibus Ecclesiæ Portio assignata: quam si iidem præsentantes intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat præsentato, statuitur, ut ex tunc Diœcesani debeant præsentatum (nisi aliud Canonicum obstet) admittere, et in pœnam præsentantium, ad Diœcesanos ipsos potestas assignationis hujusmodi devolvatur. »

(30. Cum Episcopo incumbat providere, ut Ecclesiis Parochialibus de sufficientibus et idoneis ministris provideatur; immo et ipsis injungat Synodus Tridentina, ut per Beneficiorum unionem, aut Primitiarum, vel Decimarum assignationem, aut qua commodiori ei videretur ratione curet, ut tantum redigatur, quod pro Rectoris ac Parochiæ necessitate decenter sufficiat, dubitari nequit, quin Episcopi sit, omni modo allaborare, ut Competentia assignetur non tantum ipsi Parocho, sed etiam tot Presbyteris, quot necessarii sunt, ut Parochiæ necessitati decenter satisfiat, et cura animarum laudabiliter exerceatur.

(31. Immo ad Competentiam agere possunt et ipsi Parochiani: « Quia sua interest, inquit Zypæus *dicto loc. Consult. 6. n. 2.* bonum habere Pastorem, eumque commodius sint semper inventuri, si dos detur liberalis. »

quamvis per accidens veniret in notitiam Complicis. — 6. Potest autem Pœnitens nominare Complicem, si nec apud alium Confessarium, nec aliter possit integre confiteri. — 7. Confessarius cogere potest pœnitentem ad peccatum Complicis, vel cujuscumque alterius manifestandum illi, ad quem spectat scire, et emendare, vel cavere periculum relapsus, aut alienæ seductionis, seu propriæ gravis damnificationis. — 8. Non expedit tamen ordinarie Complicem moneri per Confessarium; quod si aliter fieri non possit, expedit illum a Pœnitente manifestari extra Confessionem. — 9. Si Complex absque necessitate manifestet peccatum Complicis Confessario, illud probabilius est materia sigilli. — 10. Complex an, et quando teneatur, et possit fateri, seu re-